

УДК 338.24:330

DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-103-117](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-103-117)

Денисенко Микола Павлович доктор економічних наук, професор кафедри бізнес-економіки та туризму Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, вул. Немировича-Данченка, 2, 01011, Україна тел. (044) 256-21-56, e-mail.: profden3@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8767-9762>

Будякова Олена Юріївна кандидат економічних наук, старший викладач кафедри бізнес-економіки та туризму, Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, вул. Немировича-Данченка, 2, 01011, Україна тел.: (044) 256-21-56, e-mail.: bud1971@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6028-2650>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ РЕГІОНІВ НА ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Анотація. У статті розглянута теорія інвестиційного клімату регіонів та інвестиційної привабливості регіонів, коли регіон розглядається як повністю відкрита система, а надходження інвестицій залежить від його привабливості для інвесторів. Дано визначення інвестиційної привабливості регіону, інвестиційного потенціалу регіону та інвестиційного клімату регіону. Розглянуто регіональні умови, що впливають на інвестиції, структура економіки регіону та інвестиційна активність процесів в регіоні. Також представлені чинники, що впливають на ємність та товарну структуру ринку: природно-ресурсні, демографічні, структурні, інфраструктурні та чинники розселення. Дана характеристика природно-ресурсному, демографічному, структурному, інфраструктурному чинникам та чиннику розселення.

Обґрунтовано ключову роль держави у розвитку економіки регіону.

Актуалізовано питання визначення інвестиційного потенціалу регіону та інвестиційного ризику регіону. Перелічено чинники інвестиційної привабливості: значні масштаби, терміни окупності інвестиційних проектів, ефективна корпоративна структура. Розглянуто умови функціонування регіону як економічної системи через призму сталого розвитку. З'ясовано основні імперативи ресурсних підсистем: територіальної організації відтворення та розвитку відтворювального потенціалу.

Наголошено на ролі аналізуванні в системі прийняття державою управлінських рішень, що стосується розвитку інвестиційних процесів.

Визначено регіональні умови, що впливають на інвестиції: макроекономічне середовище, механізми розподілу та специфічні умови.

Представлено структуру економіки регіону як складну господарську систему через структурні зміни в економіці регіону та конфігурацію корпоративної структури. Показано значення інвестицій в основний капітал, як сукупність витрат для створення та відтворення основних засобів. Означено принципи побудови стратегії конкурентоспроможного типу відтворення: інвестиції в сфери, де регіон має переваги, інвестиції в точки росту (технологічні можливості), використання механізмів інвестування. Для корегування структури регіонально-галузевих комплексів.

Зазначено проблему підвищення інвестиційної активності в регіоні або активності інвестиційних процесів, які зумовлюються впливом чинників: доцільністю оновлення виробничого апарату, та структурною перебудовою та переходом до стійкого зростання реального сектору економіки.

Ключові слова: державне управління, інвестиції, інвестиційний клімат, регіональна політика.

Denisenko Nikolay Pavlovich Doctor of Economics, Professor of the Department of Business Economics and Tourism of Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, ul. Nemirovicha-Danchenko, 2, 01011, Ukraine tel. (044) 256-21-56, email: profden3@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-8767-9762>

Budiakova Olena Yuryevna Candidate of Economics, Senior Lecturer of the Department of Business Economics and Tourism of Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, str. Nemirovicha-Danchenko, 2, 01011, Ukraine tel. (044) 256-21-56, e-mail: bud1971@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6028-2650>

PUBLIC ADMINISTRATION OF THE REGION'S ECONOMY ON INVESTMENT BASIS

Abstract. The article deals with the theory of the investment climate of the regions and the investment attractiveness of the regions, when the region is considered as a fully open system, and the flow of investment depends on its attractiveness to investors. The definition of investment attractiveness of the region, the investment potential of the region and the investment climate of the region are given. The regional conditions affecting investment, the structure of the regional economy and the investment activity of the processes in the region are considered. Factors influencing the capacity and commodity structure of the market are also presented: natural resource, demographic, structural, infrastructure and settlement factors. The characteristic is given of natural resource, demographic, structural, infrastructural and settlement factors.

The key role of the state in the development of the regional economy is substantiated.

The issue of determining the investment potential of the region and the investment risk of the region has been updated. The factors of investment attractiveness are listed: considerable scale, terms of payback of investment projects, effective corporate structure. The conditions of functioning of the region as an economic system through the lens of sustainable development are considered. The basic imperatives of the resource subsystems have been clarified: territorial organization of reproduction and development of reproductive potential.

The role of analysis in the system of government decision making concerning the development of investment processes is emphasized.

Regional conditions affecting investment are identified: macroeconomic environment, distribution mechanisms and specific conditions. The structure of the regional economy is presented as a complex economic system through structural changes in the regional economy and the configuration of the corporate structure. The value of investments in fixed capital is shown as a set of expenses for creation and reproduction of fixed assets. The principles of constructing a strategy of competitive type of reproduction are identified: investments in areas where the region has advantages, investments in growth points (technological opportunities), use of investment mechanisms. To adjust the structure of regional-branch complexes.

The problem of increasing investment activity in the region or the activity of investment processes, which are conditioned by the influence of factors: expediency of updating the production apparatus, and structural restructuring and transition to sustainable growth of the real sector of economy are noted.

Key words: public administration, investments, investment climate, regional policy.

Постановка проблеми. Проблема відтворення елементів продуктивних сил в сучасних умовах отримує свій дозвіл в двох аспектах: по-перше, в рамках відтворювального підходу, який передбачає комплексний розвиток регіону на основі певної замкнутості інвестиційного циклу в його економіці; по-друге, в межах теорії інвестиційного клімату регіонів або інвестиційної привабливості регіонів, коли регіон розглядається як повністю відкрита система, а надходження інвестицій залежить від його привабливості для інвесторів. Основна відмінність між собою цих концепцій полягає у визначенні ролі держави при забезпеченні інвестиційного процесу. У першому випадку держава виступає як основний суб'єкт цих відносин, який не тільки стимулює заощадження та накопичення, сприяє формуванню та акумуляції необхідних ресурсів, але й здійснює пошук об'єктів вкладення цих ресурсів. У другому випадку роль держави зводиться до інституційного забезпечення (розробці правил поведінки на основі певних норм і правил, які закладаються до відповідних законодавчих актів), а вибір об'єктів, масштаби та джерела інвестування повністю залежать від самих учасників інвестиційного процесу: регіонів та інвесторів.

Ця відмінність реалізується в змісті регіональної інвестиційної політики, що проводиться як державними органами управління, так і власне регіональними органами управління. Щодо відтворювального підходу ця політика концентрується навколо вибору методів здійснення процесу капіталоутворення, а щодо інвестиційного клімату – навколо створення умов для залучення інвестицій. Отже, орієнтирами розмежування цих підходів виступають, з одного боку мобілізація внутрішніх ресурсів, а з іншого – залучення зовнішніх інвестицій. Від того, яким методам віддається перевага, в повній мірі залежить вибір змісту регіональної інвестиційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження особливостей державного управління економікою регіонів на основі інвестиційних процесів приділяли увагу українські вчені: Біловодська О.А., Воронкова Т.Є., Грищенко І.М., Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С., Кузьмін О.Є., Федоренко В.Г. та ін. Але в науковій літературі не достатньо висвітлено аспекти державного управління інвестиційних процесів на регіональному рівні. Тому стає актуальним розкриття суті особливостей державного управління економікою на регіональному рівні на основі інвестиційних процесів в регіоні.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою статті є визначення особливостей державного управління економікою регіонів на інвестиційній основі в умовах сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В умовах стрімкого розвитку нових технологій інвестиції є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці. Стабілізація та розвиток економіки регіону значною мірою залежать від того, наскільки ефективною є інвестиційна діяльність. У цьому суттєву роль відіграє держава, яка за допомогою методів економічного регулювання має можливість цілеспрямовано впливати не тільки на формування внутрішніх та приплив зовнішніх інвестицій, а й створити умови для їх спрямування в реальний сектор економіки. Розв'язання проблеми інвестування дасть змогу забезпечити прогресивну реструктуризацію на всіх рівнях, перехід до високорозвиненої економіки, тобто до інноваційного розвитку. Стратегічна інвестиційна політика розглядається як найважливіша складова загальної економічної політики, яку проводить держава. Важливим у цьому контексті постають проблеми підвищення конкурентоспроможності регіонів в умовах відкритої економіки, здатності центральних та місцевих органів влади до здійснення регіональної інвестиційної політики.

Ефективна державна інвестиційна політика передбачає також використання державних інвестицій як засобу створення первинних умов для залучення приватних та іноземних інвестицій у розвиток пріоритетних галузей економіки. Особлива увага надається інвестиційним проектам зі змішаними

інвестиціями – з використанням державної частки інвестицій як гарантій цільового спрямування інвестиційних ресурсів.

Основним напрямом підвищення рівня інвестиційного забезпечення повинна стати зміна галузевої структури інвестицій на користь галузей, визнаних пріоритетними в процесі структурної перебудови. В свою чергу держава повинна управляти процесом інвестування у виробництво, тому що саме стан інвестиційної сфери, яка формує чинники виробництва, визначає інтенсивність економічного зростання [1, с. 55-56].

У вітчизняній літературі існує два підходи до аналізування та прогнозування територіальної структури інвестицій. Один з них (відтворювальний підхід) базується на парадигмі комплексного розвитку регіонів, яка передбачає різносторонній, пропорційно взаємопов'язаний розвиток всіх галузей господарства економічного району, що забезпечує швидкі темпи зростання продуктивних сил й високий рівень ефективності суспільного виробництва. Інший підхід ґрунтується на концепції інвестиційного клімату, яка враховує сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, сприяючих (гальмуючих) процесу інвестування народного господарства. Відтворювальний підхід передбачає, що в регіоні існує більш чи менш замкнутий інвестиційний цикл, і масштаби, і ефективність інвестицій в економіку регіону визначаються економічним та фінансовим станом окремих суб'єктів господарювання, існуючою ефективністю функціонування інфраструктури регіону, структурою економіки й інвестицій в накопичення та ін. У той же час, концепція інвестиційного клімату розглядає регіон як деяку економічну систему, відкриту для зовнішніх інвестицій, об'єми надходження яких повною мірою залежать від привабливості даного регіону для інвесторів.

І в першому, і в другому випадках регіони виступають як конкуруючі суб'єкти по залученню та використанню інвестиційних ресурсів. Тільки у першому випадку джерелом (точніше власником) таких ресурсів є держава та механізми державного управління, які стимулюють заощадження та накопичення, надають всіляке сприяння формуванню й акумуляції інвестиційних ресурсів, а в другому – таким джерелом стають всі, хто має у вільному розпорядженні потрібні інвестиції, у тому числі й закордонні учасники [2, с. 55].

На сьогоднішній день висунута гіпотеза мобільності інвестиційних ресурсів, згідно з якою:

- існують ефективні механізми акумуляції інвестиційних ресурсів та, власне, інвестування в конкретні проекти;
- немає істотних бар'єрів між регіонами та галузями;
- інвестори володіють достатньою інформацією про всі види ресурсів, ефектів і ризиків у будь-якому регіоні країни;
- при виборі регіону інвестування вони керуються тільки міркуваннями ефективності та ризику;

- процес інвестування носить масовий характер, тобто, окремі проекти не можуть істотно спотворити загальної картини розподілу інвестицій по території країни.

Дана гіпотеза повною мірою розкриває концепцію інвестиційного клімату та дозволяє розглядати його як дієвий інструмент визначення конкурентоспроможності регіонів у сучасних умовах.

Інвестиційна привабливість регіонів визначається за двома основними параметрами: інвестиційним потенціалом та інвестиційним ризиком. Якщо інвестиційний ризик показує ймовірність втрати інвестицій і доходу від них, а інвестиційний потенціал – насиченість території чинниками виробництва або споживчий попит населення, то визначальною обставиною, що впливає і на перше, і на друге, виступає інвестиційний клімат.

Інвестиційний клімат регіону становить собою сукупність різних природно-географічних, соціально-економічних, екологічних та інших умов, що склалися протягом ряду років, і, які визначають масштаб (об'єм і темп) залучення приватних інвестицій до основного капіталу регіону. При цьому, ступінь сприятливості інвестиційного клімату регіону залежить від сукупного впливу великої кількості чинників, кожний з яких може мати кількісне вимірювання, та зрештою, може визначати інвестиційну привабливість регіонів. Саме держава повинна впливати на забезпечення сприятливого інвестиційного клімату.

Під чинниками інвестиційної привабливості регіону розуміють процеси, явища, дії переважно об'єктивного характеру, які впливають на інвестиційну привабливість регіону та визначають його територіальні особливості. Це, наприклад, переваги економіко-географічного положення регіону, його природно-ресурсний, трудовий, науково-технічний потенціали, рівень розвитку інфраструктури, характеристики споживчого ринку та ін. Тобто всі ті умови, що визначають можливості розвитку даної території й дають можливість стверджувати те, що чинники розвитку у всіх сучасних економічних системах досить універсальні: гнучка стратегія; концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках; максимальне включення в зовнішнє середовище та формування позитивного сприйняття системи; управління, засноване на знаннях; постійний розвиток людського капіталу, зокрема: безперервне навчання; врахування соціальних аспектів економічної діяльності; формування культури та ціннісних орієнтирів; підтримання інформаційних та комунікаційних технологій. Системна дія чинників інвестиційної привабливості регіонів актуалізує проблему економічної ефективності інвестиційних процесів та забезпечує процес відтворення продуктивних сил в повній мірі залежить від територіальних відмінностей формування та функціонування регіональних економічних систем.

Вказані відмінності визначаються наявністю на даній території деяких чинників, під якими розуміються лише чинники, що впливають на ємність та

товарну структуру ринку, на схему руху товарів й капіталу, на економічні відносини суб'єктів ринку, на рівень розвитку ринкової інфраструктури. Ці чинники укрупнено можна класифікувати на: природно-ресурсні, демографічні, структурні, інфраструктурні та чинники розселення.

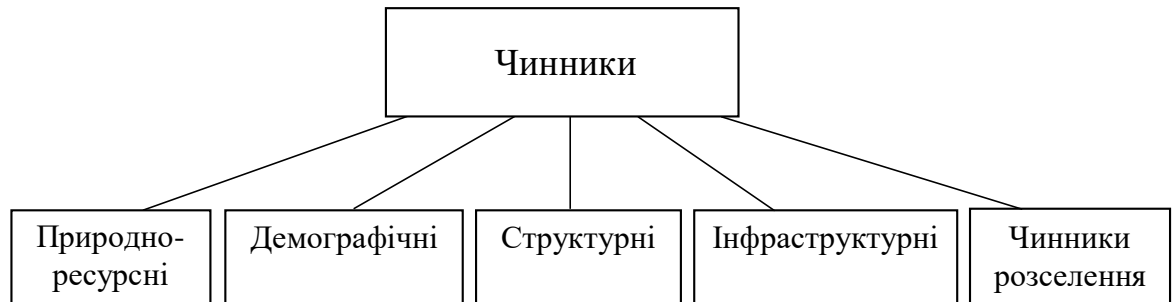

Рис. 1. Основні чинники регіональних економічних систем

Природно-ресурсний чинник зумовлює прив'язку підприємств промисловості до конкретної території, де знаходяться природно-ресурсні багатства. У свою чергу, природно-ресурсні запаси зумовлюють можливі обсяги промислового виробництва та випуск готової продукції.

Демографічний чинник забезпечує, з одного боку, виробництво продукції, виконання робіт й надання послуг, але, з іншого боку – виступає стабільним споживачем цієї продукції, робіт й послуг, що дозволяє розглядати населення одним з найважливіших учасників відтворювального процесу.

Структурний чинник сприяє якісним зрушенням у формуванні та функціонуванні економіки регіону. Зміни в економічній структурі регіону вносять істотні зміни в характер протікання відтворювального процесу: змінюється не тільки матеріально-речова база економіки регіону, а й відбувається зміщення акцентів у самому типі відтворення. Одні регіони віддають перевагу простому відтворенню, інші – розширеному відтворенню елементів продуктивних сил.

Інфраструктурний чинник визначає характер та ефективність переміщення продуктивних сил як в межах окремої території, так і за її межами. Відмінною рисою цього чинника є та обставина, що його вплив виявляється в сфері обігу. Зниження витрат обігу як в абсолютному, так і у відносному вимірі видається чи не вирішальною обставиною підвищення ефективності відтворення. Той регіон, де такі витрати відрізняються в меншу сторону, має реальні конкурентні переваги перед іншими регіонами.

Чинник розселення надає переважне вплив на появу агломераційного ефекту, який, в свою чергу, забезпечує підйом рівня життя населення, спочатку в певній точці (населеному пункті), а потім по всій території регіону. В цьому випадку виділення в регіонах полюсів зростання та пропульсивних галузей

сприяє створенню «поштовху» для розвитку економічних процесів: збільшення зайнятості трудових ресурсів, функціонування взаємопов'язаних галузей.

У зв'язку з цим актуалізується завдання вибору моделі здійснення суспільного відтворення: або на врахуванні регіональних особливостей циклу відтворення, або на основі визначення інвестиційної привабливості регіону [3].

Ключову роль у розвитку економіки регіону відіграє держава, що забезпечує співвідношення між споживанням та накопиченням, яке відноситься до числа найважливіших загальноекономічних пропорцій суспільного відтворення. Отже, основною теоретичною посилкою у вирішенні проблеми суспільного відтворення є можливість й необхідність поєднання врахування особливостей першого та другого підходу, або ж надання основного (домінанти) одному з них. Такий вибір можливий лише на основі порівняльної оцінки регіональних особливостей циклу відтворення, що враховують замкнутий характер функціонування регіону як економічної системи, й визначенні інвестиційної привабливості регіону, що враховує відкритий характер функціонування регіональної економічної системи та значні можливості залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів.

Щодо оцінки регіональних особливостей циклу відтворення визначальним виникає питання про те, в якому співвідношенні здійснювати розмежування (розподіл) одержуваного продукту (на рівні регіону – валової доданої вартості або валового регіонального продукту) між споживанням й накопиченням. Причому, дане питання завжди залишається актуальним, незалежно від існуючих виробничих відносин та форм власності.

В економічній науці та практиці представлені різні погляди дослідників з приводу оптимального кількісного співвідношення між споживанням й накопиченням. Так, з точки зору К. Маркса, це співвідношення має бути 0,395 : 0,605. У свою чергу, Дж. Кейнс схилився до пропорції 60 : 40, так як вважав, що рушійною силою економіки має бути саме споживання.

У свою чергу, при визначенні інвестиційної привабливості регіону держава має актуалізувати питання визначення інвестиційного потенціалу регіону та інвестиційного ризику регіону.

В сучасних умовах чинниками інвестиційної привабливості, яка забезпечує модернізацію, стали:

- значні масштаби, а також швидке й досить стійке розширення ринків – як результат переходу до нових стандартів споживання при зростанні доходів населення (у ряді випадків – й імпортозаміщення);
- відносно малі обсяги та терміни окупності інвестиційних проектів, що забезпечило рекордне серед інших галузей число нових, побудованих з нуля бізнесів;
- ефективна корпоративна структура, забезпечена швидким формуванням великих ефективних підприємств, а також досить «раннім» приходом іноземних виробників.

Використання методології відтворювального підходу дозволяє розглядати умови функціонування регіону як економічної системи через призму сталого розвитку. Стійким може вважатися лише такий розвиток, який при збереженні певних відтворювальних пропорцій забезпечує динамічний розвиток регіону в заданому напрямку за певний період часу. При цьому, стабільність економічної системи може бути досягнута тільки на інвестиційній основі. Проте, дана інвестиційна основа не може з'явитися сама по собі: її необхідно не тільки організувати держава, але й повсякденно забезпечувати через державне управління. Тому, така організація відтворення регіональної економічної системи повинна охоплювати – в першу чергу, всі види ресурсів (так як тільки при їх наявності може, власне, існувати та сама регіональна економічна система), потім, забезпечувати процеси взаємодії між ресурсними підсистемами. Саме цей останній аспект дозволяє зрозуміти роль території як арени відтворення ресурсів (взаємодії економічної діяльності з її матеріальними умовами).

З взаємодії ресурсних підсистем прямо впливають імперативи:

- територіальної організації відтворення;

- розуміння регіонального розвитку, перш за все, як розвитку відтворювального потенціалу. Тим самим забезпечується необхідний рівень конкурентоспроможності території, що досягається через формування та реалізацію відповідної державної стратегії. В даному випадку, процес формування стратегії конкурентоспроможного типу відтворення повинен охоплювати дві стратегічні траєкторії, що створюють тип відтворення, існуючий технологічний та інформаційний рівень господарювання: відтворення фізичного та людського (інформаційного) капіталу [4, с. 11], що передбачає знання пропорцій відтворювального процесу, яке можливо на основі використання відповідного інструментарію та виконання наукового аналізу.

Аналізування стає важливим елементом в системі відпрацювання та прийняття державою управлінських рішень, що стосуються розвитку інвестиційних процесів. У якісних методах аналізування важливе місце займають інструменти, що дозволяють: оцінити точкові інвестиційні вливання в проблемні галузі та очікуваний результат; виявляти приховані потенційні точки росту економіки; виявляти стійкі міжгалузеві ланцюжки, які можуть виявитися «полюсами зростання» та «локомотивами» розвитку економіки окремих районів регіону. При цьому, регіональні умови, що впливають на інвестиції, можна розділити на три основні блоки (рис. 2):

- макроекономічне середовище, що формує потенціал капіталовкладень;

- механізми розподілу, за допомогою яких капітал переміщається від його власників до інвестиційних проектів, що діють за допомогою двох різних, але взаємопов'язаних ринків капіталів – внутрішнього та зовнішнього;

- специфічні умови, що залежать від природи конкретної галузі,

конкурентної позиції фірми, а також від місцевого середовища, в якій здійснюються ці інвестиції. Регіональна господарська середовище істотно впливає на характер протікання відтворювальних процесів, які, в свою чергу, залежать ще й від сформованої структури економіки.

Рис. 2. Вплив регіональних умов на інвестиції

Структура економіки регіону може бути представлена, в одному випадку, як складна господарська система, в зв'язку з чим вельми актуальним є аналізування структурних змін в економіці регіону, в іншому випадку, як деяка конфігурація корпоративної структури, яка визначається особливостями основних активів регіону, розміром й кількістю бюджетоутворюючих підприємств, наявністю або відсутністю підрозділів інтегрованих бізнес-груп або іншими чинниками. При цьому, визначальним чинником, що забезпечує структуру економіки регіону, виступають наявні основні засоби або матеріальні чинники виробництва, кількісні пропорції частин яких самі по собі не мають будь-якого значення: вони характеризують якість розвитку регіональної економічної системи.

І в зв'язку з цим зростає значення інвестицій в основний капітал, які можна уявити як деяку сукупність витрат, які направляються на створення та відтворення основних засобів. Експлуатація, як й не експлуатація основних засобів приводять до їх фізичного та морального зносу, а разом з ними й до реальної та уявної втрати конкурентних переваг не тільки окремих підприємств, але і в своїй сукупності всієї регіональної економічної системи. Інтенсивність оновлення основних засобів на більш високій технологічній основі не тільки обумовлюється збереженням багатьох наявних конкурентних переваг, але і передбачає становлення нових стійких переваг, що робить процес відтворення основних засобів визначальним у формуванні та підтримці конкурентних позицій окремих регіонів.

За своєю економічною природою інвестиції з точки зору фінансів є особливий контракт, за яким один вид активів (в даному випадку грошові кошти) передаються від одного власника до іншого в обмін на інші активи – право або частку власності й, отже, на частку прибутку. При цьому, як правило, переслідуються не тільки вузько корпоративні інтереси, пов'язані з

можливостями отримання певної частини прибутку, а й принципи побудови стратегії конкурентоспроможного типу відтворення:

- інвестувати кошти в ті сфери, де регіон має реальні переваги перед іншими суб'єктами;
- інвестувати в точки росту – технологічні можливості, що дозволяють забезпечувати розширене відтворення;
- використовувати механізми інвестування для коригування структури регіонально-галузевих комплексів.

Для того, щоб дотримуватися зазначені вище принципи виникає необхідність в аналізуванні використання основних засобів й отриманні обґрунтованої оцінки їх експлуатації. Це означає, що оцінка динаміки основного капіталу на базі норми вкладень в основні засоби дозволяє отримувати хоча приблизні, але вельми правдоподібні результати порівняльного аналізу джерел зростання продуктивності праці: число кількісного збільшення капіталоозброєності, з одного боку, та підвищення віддачі від приросту капіталу завдяки науково-технічному прогресу, матеріалізувати в капіталі та інших чинниках виробництва, з іншого боку.

Використовуючи отриману оцінку використання основних засобів, державним органом управління надається можливість вибору галузевих виробництв та їх поєднань в регіоні з урахуванням конкурентоспроможності підприємництва (виробництва) та комерційної діяльності (продаж) у відношенні окремих товарів й послуг як для постачальників, так і для споживачів, а також підвищення технічного (технологічного) потенціалу, зниження ступеня його зношеності та наближення до еталонного рівня (в якості якого можуть виступати кращі світові зразки). Тим самим забезпечується створення за рахунок власних й залучених коштів відтворювальної структури капітальних вкладень, акумуляція необхідних фінансових ресурсів для забезпечення мультиплікативного ефекту для всіх учасників.

В якості основних показників, що забезпечують кількісну і якісну оцінку стану і відтворення основних засобів, використовуються:

- темпи зростання основних засобів – всього, в т.ч. по найважливішим галузям економіки та промисловості;
- ступінь зносу основних засобів – всього, в т.ч. по найважливішим галузям економіки та промисловості;
- коефіцієнт оновлення основних засобів – всього, в т.ч. по найважливішим галузям економіки та промисловості;
- коефіцієнт вибуття основних засобів – всього, в т.ч. по найважливішим галузям економіки та промисловості.

Крім того, в якості допоміжних показників використання основних засобів можна використовувати такі показники, як фондівіддача та фондоозброєність. Фондовіддача та фондоозброєність є чинниками росту продуктивності праці.

Підвищення ступеня використання основних засобів – важливе джерело збільшення обсягу продукції та економії капітальних витрат. Фондовіддача показує, скільки продукції отримано з кожної гривні, вкладеної в основні фондозасоби; чим краще використовуються основні засоби, тим вище показник фондовіддачі, а фондоозброєність – який обсяг основних засобів припадає на одного середньооблікового працівника.

Саме відтворення основних засобів забезпечує регіональній економічній системі стійке зростання. В одній з поширених моделей економічного зростання – моделі Р. Солоу – в якості основних джерел стійкого зростання виділяються наступні чинники: приріст працездатності населення; приріст капіталу в усіх його видах; освоєння нових технологій. Але, якщо в умовах функціонування української економіки перший чинник нейтралізований негативними тенденціями відтворення народонаселення, то другий та третій чинники залишаються реальними та затребуваними, що зумовлює необхідність активізації інвестиційних процесів, здатних перекрити негативні наслідки демографічного чинника.

Тому, вивчення регіонального інвестиційного процесу має на увазі обґрунтування цілей та завдань інвестиційної політики регіону, стимулювання регіональних інвестиційних процесів. Формування інфраструктури регіону та економічні заходи, спрямовані на підвищення інвестиційної активності, в різних регіонах неминує матимуть різне значення в якості інструментів інвестиційної політики.

Проблема підвищення інвестиційної активності або активності інвестиційних процесів актуалізується в зв'язку з пошуком та закріпленням на території даного регіону певних джерел (незалежно від форм власності та корпоративних інтересів). Але для того, щоб знайти й закріпити відповідні інвестиції, необхідний реальний інструментарій, здатний забезпечити об'єктивну оцінку використання цих інвестицій.

Об'єктивно інвестиційна активність зумовлюється впливом наступних чинників: з одного боку, доцільністю оновлення виробничого апарату внаслідок високого ступеня його фізичного зносу, та, з іншого боку, структурною перебудовою та переходом до стійкого зростання реального сектора економіки.

Прихильники відтворювального циклу вважають, що в якості показників інвестиційної активності в регіоні можна використовувати, по-перше, концентрацію та розподіл інвестиційного капіталу, активізацію впровадження нових виробничих потужностей, розвиток прямих та портфельних інвестицій, а, по-друге, валові інвестиції в розрахунку на квадратний кілометр території регіону. У той же час, прихильники теорії інвестиційної привабливості для оцінки активності інвестиційних процесів в регіоні пропонують використовувати, по-перше, показник обсягу інвестицій в основний капітал в розрахунку на душу населення регіону та річний темп зміни обсягу інвестицій

в основний капітал в регіоні, а по-друге, коефіцієнт залежності зміни доходу від зміни інвестицій з урахуванням всіх наявних зв'язків послідовного ефекту. При цьому, зазначені показники виступають в якості залежних змінних в рівняннях регресії, де незалежними змінними використовуються або інвестиційний потенціал, або інвестиційний ризик. Головне призначення зазначених показників полягає в обґрунтуванні та виборі найбільш прийнятних варіантів відповідних заходів або заходів, спрямованих на підвищення активності інвестиційних процесів в регіоні.

У зв'язку з цим, окремими фахівцями пропонувалися різні заходи, спрямовані на активізацію інвестиційної діяльності в регіоні. Серед них можна виділити наступні: по-перше, дієвим механізмом активізації інвестиційної діяльності на регіональному рівні має стати створення фінансово-інноваційних груп (такі групи складаються, як правило, з фінансової установи (банку), наукової установи та підприємства, що реалізує інноваційну розробку, по-друге, регіональна влада повинна розглядати свої кроки щодо стимулювання ділової та інвестиційної активності, тобто систему пільг й преференцій, проекти розвитку інфраструктури, вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення прозорості своєї діяльності (перш за все в податково-бюджетній сфері та сфері суспільних фінансів в цілому), політику в галузі освіти та підготовки кадрів [5, с 86], охорони навколишнього середовища, боротьби зі злочинністю тощо, з точки зору формування сприятливого інвестиційного клімату в регіоні; по-третє, важливою умовою переходу до стійкого економічного зростання в епоху 4 постіндустріальної цифрової революції та розвитку цифрової економіки [6, с. 234] є наявність припливу інвестицій, трансформуються з приватних заощаджень, з урахуванням зміцнення ресурсної бази регіональних комерційних банків, яка має собою активізацію процесу мобілізації банківських вкладів, захист дрібних вкладників, зміцнення банківської системи від фінансових потрясінь; по-четверте, найважливішим напрямком державної промислової політики виступає стимулювання розвитку інфраструктурних секторів економіки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Оцінка активності інвестиційних процесів та роль держави щодо її забезпечення, спрямовані на підвищення рівня освоєності території. Виробнича освоєність регіону розглядається як ступінь насиченості території об'єктами матеріального виробництва. Прикро, але на даному етапі економічному розвитку важелі державного управління не забезпечують рівномірність економічного зростання та процес просторової поляризації (в основі якої лежить різна ступінь насиченості окремих територій), породжують диспропорції не лише між центром й периферією, але і між окремими регіонами, що призводить до дезінтеграції економічного простору країни. Виходячи з того, що соціально-економічна дезінтеграція – це процес, що характеризує зміну внутрішньої консолідації економічного простору, саме основні засоби, а також інвестиційні

процеси в найбільшій мірі здатні нейтралізувати негативні наслідки ослаблення внутрішньої структури регіонального економічного простору та забезпечити збереження в існуючих кордонах економічного простору країни, а разом з ним й стійкі позитивні тенденції до економічного зростання на всіх рівнях і у всіх структурних складових економічної системи за рахунок удосконалення державного управління інвестиційними процесами.

Література:

1. Денисенко М.П. Економічні заходи державного управління щодо залучення інвестицій / М.П. Денисенко, О.М. Шапошнікова, О.Ю. Будякова // Науковий вісник: Державне управління. – № 1 (3). – 2020. – С. 53-65.
2. Mykola Denysenko, Alona Melnyk, Zorina Shatskaya, Olena Budiakova International regulatory experience business activity // M. Denysenko, A. Melnyk, Z. Shatskaya, O. Budiakova. – Research and Innovation: Collection of scientific articles. – Yunona Publishing, New York, USA. – 2019. – 200 p. – p. 55-58. – Режим доступу: <http://conferencii.com/files/archive/2019-02.pdf>
3. Денисенко М.П. Механізм державного управління інноваційної діяльності на регіональному рівні / М.П. Денисенко, О.Ю. Будякова // Науковий вісник: Державне управління. – № 1. – 2018. – С. 107-120.
4. Денисенко М. П., Будякова О. Ю. Підвищення індексу людського капіталу – важлива складова інноваційної кадрової політики підприємств. Економіка та держава. 2019. № 4. С. 11–17. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.4.11
5. Будякова О.Ю. Зарубіжний досвід прогнозування попиту ринку праці в контексті розвитку вищої освіти / О. Будякова, Н. Заріцька // Вісник КНУТД. Спецвипуск. – Київ: КНУТД, 2018. – С. 86-98.
6. Mykola Denysenko, Olena Budiakova Modern strategies personnel management in the epoch of the digital economy. Digital economy and digital society: Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph 22. – Wydawnictwo Katowicach, 2019. – 339 s. – С. 234-242.

References:

1. Denisenko, M.P., Shaposhnikova, O.N. & Budiakova, O.Yu. (2020). Ekonomichni zakhody derzhavnoho upravlinnia shchodo zaluchennia investytsii [Economic measures of public administration to attract investments]. *Naukovyi visnyk: derzhavne upravlinnia – Scientific Bulletin: State management, 1(3)*, 53-65 [in Ukrainian].
2. Denysenko, M., Melnyk, A., Shatskaya, Z., Budiakova, O. (2019). International regulatory experience business activity. *Research and Innovation*, 55-58 [in English].
3. Denisenko, M.P. & Budiakova, O.Yu. (2018). Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia innovatsiinoi diialnosti na rehionalnomu rivni [The mechanism of state management of innovation activity at the regional level]. *Naukovyi visnyk: derzhavne upravlinnia – Scientific Bulletin: State management, 1*, 34-47 [in Ukrainian].
4. Denisenko, M.P. & Budiakova, O.Yu. (2019). Pidvyshchennia indeksu liudskoho kapitalu – vazhlyva skladova innovatsiinoi kadrovoi polityky pidpriumstv [Enhancing human capital index – important complex of innovative personnel policy]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state, 4*, 11-17 [in Ukrainian]. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.4.11
5. Budiakova, O.Yu., Zaritskaya, N.N. (2018). Zarubizhnyi dosvid prohozuvannia popytu rynku pratsi v konteksti rozvytku vyshchoi osvity [Foreign experience in forecasting labor market demand in the context of higher education development]. *Visnik KNUTD – Bulletin of KNUTD, Special issue*, 86-98 [in Ukrainian].

6. Denisenko, M.P. & Budiakova, O.Yu. (2019). Modern strategies personnel management in the epoch of the digital economy. *Digital economy and digital society*. (pp. 234-242). Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach [in Polish].